

בענין ההבדל בין ספירת העומר לשאר מצוות של דיבור  
ר' אריה ליבוביץ

I. Introduction.

- A. Distinction between when the Torah speaks in the singular and when it speaks in the plural - (for everybody or for the unit).
- B. Different mitzvos of counting.
1. ספירת העומר - certainly requires each of us to count with a ברכה.
  2. ספירת שנת היובל.
    - a. רמב"ן על התורה ויקרא כג:טו - not sure whether it is a formal mitzvah of counting.
    - b. תוספות כתובות עב. ומנחות סה. - it is a real counting.
  3. ספירת הזב והזבה.
    - a. תוספות כתובות - no counting.
    - b. תוספות מנחות - no beracha on the counting (similar to שור'ת הרשב"א סימן יח - see נדע ביהודה תנינא י"ד קכב).
- C. ספירת העומר done by דין בית דין (פסוק בפרשת ראה).
  1. מנחות דף סה. - not to think it is from sunday.
  2. ספרי דברים פיסקא קלו - separate mitzvah for beis din (only a גר"א according to גר"א).

II. The insight into ספירת העומר.

- A. Question - why would there even be a אמנא that it is a מצוות בית דין?
- B. Answer/יסוד - ספירה is not an independent mitzvah, it is חג השבועות קובע חג השבועות.

III. חילוקים בין ספירת העומר לשאר מצוות של דיבור בנוגע לכונה.

- A. Two types of כונה.
  1. רמב"ם פרק ד' מהלכות תפילה - need kavanah throughout tefilah.
  2. רמב"ם פרק י' מהלכות תפילה - only need kavanah for first beracha.
    - a. חידושי רבינו חיים הלוי - two types of כונה.
      - i. knowing what you are saying.
      - ii. knowing you are standing in front of God (מסעתק ומצוות צריכות כונה).
- B. Applying the two types of כונה to other mitzvos of דיבור.
  1. kavana of doing the mitzvah - גמרא ברכות דף יב, תוספות שם, רבינו יונה שם - Rabeinu Yonah holds all require kavanah for mitzvos of dibbur.
  2. kavnah of knowing what it means - probably not necessary (i.e. bentching shema).
- C. Applying the two types of כונה to ספירת העומר.
  1. שור"ע תפ"ט:ד' ושור"ע סימן ס' - contradiction between the two rulings:
    - a. מחמיר מספק - פרי מגדים.
    - b. ביאור הלכה סימן תפ"ט - really צריכות כונה but we are machmir about sefirah because of the לבטלה ברכה.
    - c. מגן אברהם סימן ס' בשם רדב"ז - distinction between דאורייתא and דרבנן.
    - d. ספירה בעלמא - sefirah has to be different because it is only חק יעקב.
  2. תשובת - you must understand regardless of language מגן אברהם תפ"ט:ב' - against תשובת יעב"ץ (see there regarding gematria).
- D. Bottom line: Why do we require כונה but not ספירת העומר, and the opposite for

other מצוות של דיבור?

IV. Differences between sefirah and other mitzvos regarding מעשה המצוה.

A. Writing.

1. ש"ת רע"א סימן כט-ל - long discussion on the topic - כף החיים even quotes poskim that it works!
2. ערוך השלחן סימן תפ"ט-ט - nothing to talk about when there is no חלות (like by שבועה או עדות) - what is the big discussion here?

B. מגן אברהם סימן תפ"ט - שומע כעונה - maybe doesn't work for sefirah even though it works for other mitzvos of דיבור.

V. Answering everything based on the יסוד discussed earlier.

A. Some mitzvos and prohibitions are focused on the מעשה - others on the result.

1. you have to build a מעקה but are probably okay to send a goy to do it for you - result oriented.
2. can't work a field in shemitah - even if a goy does it for you - same by being מטיל מום בקדשים, לא תחסום שור בדישו.
3. גמרא עבודה זרה דף כז - in discussing a goy doing a bris never mentions the issue of kavanah because it is a result oriented mitzvah where kavanah is not as crucial.

B. בית הלוי - only need כונה when it is מעשה oriented, not when it is result oriented - that is the difference between eating פסח קרבן and other קדשים (gemara talks about eating less than a כזית).

C. Sefiras Haomer is result oriented:

1. gemara says מני שנים לקדש יובל ומני ימים לקדש עצרת.
2. רמב"ן על התורה (above) expresses same idea.
3. Rabeinu Yerucham holds there is no שהחיינו on sefirah because it is included in Shavuot.
4. Maharil says on the last day of sefirah you should say "ומחר שבועות".

D. Answering the questions.

1. no need for kavanah because it is result oriented.
2. do need kavanah in order to create חלות קדושת חג השבועות.
3. the parameters of דיבור may be different when the מעשה is not the focus (maybe writing is okay, but maybe שומע כעונה is not).

### 1 - תלמוד בבלי מסכת סוכה דף מא עמוד ב

דתנו רבנן: (ויקרא כג) ולקחתם - שתהא לקיחה ביד כל אחד ואחד

### 2 - תלמוד בבלי מסכת מנחות דף סה עמוד ב

ת"ר: (ויקרא כ"ג) וספרתם לכם - שתהא ספירה לכל אחד ואחד

### 3 - תוספות מסכת מנחות דף סה עמוד ב

וספרתם לכם שתהא ספירה לכל אחד ואחד - גבי יובל כתיב (ויקרא כה) וספרת לך דאבית דין קאמר להו רחמנא ושמא בית דין סופרין ומברכין כמו שאנו מברכין על ספירת העומר וגבי זבה דכתיב (שם טו) וספרה לא שייך בה ברכה כיון שסותרת דאי חזיא אפילו בשביעי סתרה.

### 4 - תוספות מסכת כתובות דף עב עמוד א

וספרה לה לעצמה - וא"ת אמאי אין מברכת זבה על ספירתה כמו שמברכין על ספירת העומר דהא כתיב וספרה וי"ל דאין מברכין אלא ביובל שמברכין ב"ד בכל שנה שלעולם יוכל למנות כסדר וכן עומר אבל זבה שאם תראה תסתור אין לה למנות.

### 5 - ויקרא פרק כג פסוק טו

וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם את עמר התנופה שבע שבתות תמימות תהיינה:

### 6 - רמב"ן ויקרא פרק כג פסוק טו

וטעם וספרתם לכם - כמו ולקחתם לכם (להלן פסוק מ), שתהא ספירה ולקיחה לכל אחד ואחד, שימנה בפיו ויזכיר חשבונו כאשר קבלו רבוותא, ואין כן "וספר לו" (לעיל טו ג) "וספרה לה" (שם פסוק כח) דזבין, שהרי אם רצו עומדים בטומאתם, אלא שלא ישכחוהו, וכן "וספרת לך" (להלן כה ח) דיובל, שתזכור במספר שלא תשכח. ובת"כ (בהר פרשה ב א), וספרת לך, בב"ד. ולא ידעתי אם לומר שיהיו ב"ד הגדול חייבין לספור שנים ושבועות בראש כל שנה ולברך עליהן כמו שנעשה בספירת העומר, או לומר שיזכרו ב"ד במנין ויקדשו שנת החמשים: והנה מספר הימים מיום התנופה עד יום מקרא קדש כמספר השנים משנות השמיטה עד היובל, והטעם בהם אחד, על כן "תספרו חמשים יום" שיספור שבע שבתות תשע וארבעים יום ויקדש יום החמשים הנספר בידו, כמו שאמר ביובל. וזה טעם "תמימות", שתהיינה מכוונות לא פחות ולא יותר, כטעם תמימים יהיו (במדבר כח יט), שהייתו כמו החסר איננו תמים:

### 7 - שו"ת הרשב"א חלק א סימן יח

שאלת למה אין מברכין על המצות כולן כגון המלוה את חברו והטוען עמו וכיוצא בהן. תשובה זו שאלה עמוקה ודבר שעמדו עליו הראשונים זצ"ל ונסתבכו בו הרבה מפני מה מברכין על מקצתן ואין מברכין על כולן ואי זו שמברכין עליה ואי זו שאין מברכין עליה. ואין הענין תלוי בטעם אחד שאותן לך כלל אחד בהם. אלא כל מצוה שאין בה מעשה אין מברכין עליה כגון השמטות כספים וכיוצא בהן. וכן אין מברכין על מצוה שאינה תלויה כולה ביד העושה. מפני שאפשר שלא יתמצה בה חברו ונמצא מעשה מתבטל. כגון מתנות עניים והלואת הדלים ונתינת צדקה והעניקה וכיוצא בהם.

### 8 - דברים פרק טז פסוק ט

שבעה שבעת תספר לך מהחל חרמש בקמה תחל לספר שבעה שבעות:

### 9 - תלמוד בבלי מסכת מנחות דף סה עמוד ב

רבי אליעזר אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר (דברים ט"ז) תספר לך, ספירה תלויה בבית דין, שהם יודעים לחדש ממחרת השבת - מחרת י"ט, יצאת שבת בראשית שספירתה בכל אדם.

### 10 - ספרי דברים פיסקא קלו

שבעה שבועות תספר לך, בבית דין מנין לכל אחד ואחד תלמוד לומר (שם ויקרא כג טו) וספרתם לכם ממחרת

השבת כל אחד ואחד.

### 11 - רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק ד הלכה טו

כוונת הלב כיצד כל תפלה שאינה בכוונה אינה תפלה, ואם התפלל בלא כוונה חוזר ומתפלל בכוונה, מצא דעתו משובשת ולבו טרוד אסור לו להתפלל עד שתתיישב דעתו, לפיכך הבא מן הדרך והוא עיף או מיצר אסור לו להתפלל עד שתתיישב דעתו, אמרו חכמים ישהה שלשה ימים עד שינוח ותתקדר דעתו ואח"כ יתפלל.

### 12 - רמב"ם הלכות תפילה ונשיאת כפים פרק י הלכה א

מי שמתפלל ולא כיון את לבו יחזור ויתפלל בכוונה, ואם כיון את לבו בברכה ראשונה שוב אינו צריך,

### 13 - חידושי רבינו חיים הלוי על הרמב"ם הלכות תפילה פרק ד הלכה א

לכוון את לבו ככולם יכוון בלחמ מהן, אמר ר' חייא א"ר ספרא משום חד דבי רבי בלחמ. ובלחמ דגס דדין כוונה מרי דייס יס בזה, חדא דין כוונה שמכוון לעשות המלצה

והוא מדין כוונה של כל המלצות דק"ל מלצות נריכות טונה. ובה אין חילוק בין ברכה ראשונה לשאר התפלה, כיון דהוא דין הטוב בכל המלצות, וכשאר המלצות דכל המלצה כולה נריכה כוונה ולא מהני כוונת מקצתה, הכי נמי בתפלה דכוונת כולה נריכה כוונה. והוא שפסק כן הרמב"ם דהא דבעינן שידע שהוא עומד בתפלה מעבד כל התפלה כולה. והיינו ממרי טעמי, חדא משום דנלאו הכי הוי מתעסק. ועוד משום דין מלצות נריכות כוונה, דמרווייהו מעבדי כל התפלה כמו בכל המלצות. ורק בכוונת פירוש הדברים דהוא דין מקוים רק בתפלה בזה הוא דק"ל דלא מעבד רק בברכה ראשונה בלחמ וכמנזל בהסוגיא דנריכות דף ל"ד.

נראה לומר דמרי נוויי כוונות יס בתפלה, הלאה כוונה של פירוש הדברים, ויסודה הוא דין כוונה, ושנית יכוון שהוא עומד בתפלה לפני ד'. כמנזל דנדרין פ"ד ס ז"ל ומה היא הכוונה שיפנה את לבו מכל המלצות ראה עצמו כאלו עומד לפני השכינה. ונראה דכוונה זו ינה מדין כוונה רק שהוא מעבד מעשה התפלה, ואם אין זו פנוי ואינו רואה את עצמו שעומד לפני ד' ומתפלל אין זה מעשה תפלה, והרי הוא בכלל מתעסק דאין בו דין עשה. וע"כ מעבד כוונה זו בכל התפלה, דנמקום שהיה מתעסק דיט כלא התפלל כלל, וכאלו דלג מלצות אלה, והלא דאי דלענין עמם התפלה כל הי"ט נריכות מעבדין. ורק יבא שמכוון ומכיר מעשיו וידע שהוא עומד בתפלה אלא ואינו יודע פירוש הדברים שזה דין מקוים רק בתפלה לבד, ואספק דין כוונה. בזה הוא דלירי הסוגיא דנריכות דף ל"ד ע"כ המתפלל צריך שיכוון לבו בכל הנריכות ואם אינו יכול

### 14 - תלמוד בבלי מסכת ברכות דף יב עמוד א

אלא, היכא דקא נקיט כסא דשכרא בדידה וקסבר דחמרא הוא, פתח וברך אדעתא דחמרא, וסיים בדשכרא, מאי בתר עיקר ברכה אזלינן, או בתר חתימה אזלינן?

### 15 - תוספות מסכת ברכות דף יב עמוד א

וחקשה הר"ר יעקב מקינון מאי קא מבעיא ליה והא ודאי מצות אינן צריכות כוונה. והיה אומר הר"י דהיינו בשומע תפלה אחורי בית הכנסת ולא נתכוין לצאת. אבל היכא דנתכוין לברך על היין ונמצא שכר לא מהני.

### 16 - רבינו יונה ברכות שם

כרתי: **אמנם** רבינו האי גאון זכרנו לברכה והרכה מן המפרשים פסקו דמלצות אינן נריכות טונה וקשה להם דהוה לן למימר שאע"פ שלא נתכוון לברך על השכר מתחלה כיון שנגמרת המלצה יבא ואחרי לא איפשיטא וי"ל דאפי' מי שסובר דמלצות אינן נריכות טונה ה"מ דבבר שיש בו מעשה שהמלצה היא במקום כוונה כגון נפילת לולב (סוכה ד' מג.) דאמרי' מואנבהו נפק ביה וכן כל כיוצא בזה אבל במלצות שהלוייה בלחמירה (י) בלבד וחלי נריכה כוונה שהלחמירה היא בלבד וכשאינו מכין בלחמירה ואיט טונה מעשה מלצות כמי שלא עשה שום דבר מהמלצות: **ורבינו** שמואל ז"ל סובר שאע"פ שמלצות אינן נריכות טונה וי"ל בדיעבד וזה כשעושה המלצה בהסם אבל כשמתכוין בידעיה שלא ללאת וחלי איט וי"ל והכא מהאי טעמא לא איפשיטא משום דקסבר דחמרא הוא ופתח דחמרא ונתכוון שלא ללאת משכרא כלל אלא מחמרא ומזה הטעם אמר שטובין העולם להבדיל בביתם במוצאי שבת אע"פ ששמעו הם ונשיהן וכני ביחס ההבדלה בבהכ"ז ואין הכרעה לבסוף מפני שבשפה ששמעו אותה בבהכ"ז הינה טונה שלא ללאת בה כי אם בלחמ שמנדלים בביתם והכא נמי כיון שנתכוון שלא ללאת אלא מן היין לא יבא:

### 17 - מגן אברהם על שולחן ערוך אורח חיים סימן תפט סעיף א

... ופשוט דמותר לספור בכל ל' ודוקא בל' שמבין ואם אינו מבין לה"ק וספר בלה"ק לא יצא דהא לא ידע מאי קאמ' ואין זה ספיר' כנ"ל:

## 18 - תשובות יעב"ץ חלק א' סימן קל"ט

**אם** יש לסמוך עמ"ש בשיירי כנסת הגדולה לענין ספירת העומר שאם מנה בראשי תיבות ד"מ ל"ג לעומר. יצא.

**תשובה** המעם שכתב הרב ז"ל מרורשי רשומות. במ"כ אינו מכריח כלל לקבוע הלכה כמותו וכן הראיה מירושלמי פ"ק י"סקלים שדרשו זה יתנו רמז ל"ב מגין היא ראייה של כלום כי כיוצא בזה נמצאים לרוב בתלמוד זה "ב לוגין ולמדו סתם נזירות ל' יום מיהיה והרבה נמורה שהן גופי הלכות נלמדות בנימטריא

שהיא אחת מל"ב מדות של ראב"י שהתורה נדרשת בהן.

**ואמנם** המנהג בבני אדם להשתמש לפעמים במגין ע"י הזכרת שמות אותיות מורות המספר דרך קריאתם במלואותם כגון שיאמרו אל"ף במקום אחר, יו"ד אל"ף בעד אחר עשר ודוגמת זה מצינו כמו כן במשנ' פ"ג דשקלים, וכו' באמת ראוי להסתפק מכל מקום ואין לי עדיין הכרע לשום צד להלכה ונצרך העושה כן לחזור ולמנות בלי ברכה.

**אבל** עדיין לא מצאנו ראינו שישתמשו גם בר"ת האותיות המספריות ע"ד הג"ל וכו' וראי על המוציא להביא ראייה להכריח דעתו שיוצאין במגין כזה דבר תורה וכל זמן שלא ראינו ראייה

מספקת נשאר הדבר בחזקת שאינו מן המגין. **ופשוט** לענ"ד שאינו נכנס בגדר ספק וצריך לחזור ולברך עם היות שאיני כדאי לחלוק על הרב הגדול הנ"ל ז"ל, ממאי דכתיבנא נפק"מ תו לענין חשבון מגין הזאות דיוה"כ כשיאמר א' וא' א' וב' בר"ת אם יצא ידי חובתו באופן זה.

**עוד** יש לי לעורר בענין זה מ"ש במג"א שאם ספר בלשון הקודש ואינו מבינו לא יצא, אינו מוסכם לענ"ד כמ"ש בחיבורי בס"ד והוכחתי מדברי התוס' שיוצא אף בלשון שאינו שומע. יעב"ץ ס"מ.

## 19 - שולחן ערוך אורח חיים סימן תפ"ט סעיף ד

מי ששואל אותו חבריו בין השמשות כמה ימי הספירה בזה הלילה, יאמר לו: אתמול היה כך וכך, שאם יאמר לו: היום כך וכך, אינו יכול לחזור ולמנות בברכה; אבל קודם בין השמשות, כיון שאין זמן ספירה אין בכך כלום

## 20 - שולחן ערוך אורח חיים סימן ס סעיף ד

י"א שאין מצות צריכות כוונה, וי"א שצריכות כוונה לצאת בעשיית אותה מצוה, וכן הלכה.

## 21 - מגן אברהם על שולחן ערוך אורח חיים סימן ס סעיף ד

וכן הלכה - ודוקא במצות דאורייתא אבל מצות דרבנן א"צ כוונ' (רדב"ז ח"א ב' ומ"צ ח"ב ס"ב כ"ה ס' תקפ"ט)

## 22 - ביאור הלכה על שולחן ערוך אורח חיים סימן ס סעיף ד

\* וכן הלכה - עיין במ"ב במה שכתב וכן מביאור הגר"א וכו' עיי"ש בס"ד בשו"ע בביאור הגר"א שדוחק א"ע להעמיד הדין דשו"ע אליבא דמ"ד מצות א"צ כונה ובאמת השו"ע בעצמו פסק בסימן ס' דצריכות כונה יותר טוב הו"ל לתרץ משום דספירה דרבנן כמו שמתרץ הא"ר א"ו דס"ל שאין לחלק בזה. ולענין אם צריך לחזור ולברך כשעשה פעם ראשון אפילו מצוה דאורייתא שלא בכונה כתבנו בשם המ"א דאין לחזור ולברך ומצאתי שכן כתב ג"כ השכנה"ג בסימן תפ"ט עי"ש ועיין בפמ"ג בפתיחה דמספקא ליה אם הא דפוסק השו"ע לחלכה דצ"כ הוא מטעם דאי או משום דספיקא דאורייתא לחומרא ונ"מ לענין דרבנן ובחיבורו בסימן תקפ"ט ובס' תפ"ט כתב נ"מ ג"כ לענין ברכה (הוא סותר למש"כ בפתיחה עי"ש) ולא ראשון הוא בזה כי גם העו"ש כתב דטעם השו"ע הוא מחמת ספק כמו שמובא בשמו בא"ר בסימן רי"ג ולכן חוקשה לו בכמה מקומות עי"ש בא"ר. ומשמע מדברי הפמ"ג בסימן תפ"ט בס"ק ח' שרוצה לצדד גם דעת המ"א לזה שלכן ס"ל להמ"א דלא יחזור ויברך מטעם ספק אבל כד נענין הטיב במ"א אין שום ראייה לזה שכונתו לענין ברכה צריך לחוש לדעת הני רבנותא שלא לברך עוד. גם בא"ר בסימן רי"ג דחה לדברי העו"ש וס"ל דלא מספקא ליה להשו"ע כלל. גם בביאור הגר"א בסימן זה ס"ד בד"ה וכן הלכה מוכח בהדיא דס"ל כהא"ר. ודע דמה שכתבנו במ"ב היכא שמוכח וכו' כגון בק"ש ע"י סדר התפלה ובשאר מצות ע"י הברכות או ע"י ההכנה להמצוה כגון מה שאמרו בירושלמי פ"י ה"ג גבי מצה דבין שכין ובין שלא כיון מכין שהיסב חזקה דכיון ובירושלמי דר"ה גבי היה עובר אחורי ב"ה ושמע קול שופר או קול מגילה וכו' הדא דתימא בשעובר אבל בעמד חזקה כיון ופירושו דדוקא אם עומד אחורי בהכ"נ סתמא לאו למצוה קאי אבל בעומד בתוך בהכ"נ ושומע קול שופר מסתמא עומד לשם כונה וכמו שכתב בספר ישועות יעקב בס' זה וכל כה"ג נוכל למצוא בכל המצות. ודע עוד דאף לפי דברי הח"א בק"ש של ליל שבת לפי מנהגינו שאנו קורין אותה בבחכ"נ בברכותיה קודם



כמ"ש דמ"ש"ה לא תקנו ברכה גבי זבה משום דגמירי להו הכי גבי ספירת יובל דא"צ לספור המנין, וא"כ הוי דברים שבלב אך א"כ תיקשה לפי"ש הר"ן דגמירי להו הכי גבי ספירה דיובל דא"צ לספור, ולפי היראה מדבר תוס' דפ' המדיר שכתב בפשיטות דמברכים על ספירת היובל א"כ תיקשי לפי האמת לפי דברי הר"ן הוי דברים שבלב ואין ראוי לברך עליהם.

איברא המעיין בתוס' מנחות (דף ס"ה ע"ב) יראה שכתבו בזה"ל = בזה הלשון =, ושמא מברך על ספירת היובל וכו', הרי דלא פסיקי להו דמברכים על ספירת היובל, וגם לא מצאתי ברמב"ם הל' שמיטה ויובל שהזכיר מזה דמברכים, ואפשר דה"ט דס"ל כמ"ש הר"ן דגמירי להו דבשאר ספירות חוץ מס"ע א"צ להוציא בשפתיו המנין, וא"כ הוי דברים שבלב ואינו ראוי לברך.

הרי ביררנו דאין לחלק ס"ע מדין שבועה וחד דינא אית להו דכתיבה לאו כדיבור דמי, וא"כ בנ"ד בכותב בימי הספירה כך וכך לעומר לא יצא י"ח צריך לחזור ולספור בברכה.

אמנם העומד לנגדי שו"ת חוות יאיר שהחמיר לענין שבועה בכתב דהוי שבועה ממש, וראיתו מהא דפסקינן בא"ח (סל"מ"ז) הכותב בדברי תורה צריך לברך, ודאי בנ"ד אין ראוי לחזור לספור בברכה בשגם כבר תמחו המגינים מג"א ומגן דוד על הש"ס גופא דאמאי מברכים על הכתיבה כיון דכתיבה הוי רק הרהור, וכבר יישב בשו"ת שב יעקב הנ"ל, ותורף דבריו משום דמ"ע של ת"ת נפקא מקרא דושננתם לבניך ולמדתם את בניכם מש"ה ממעטים הרהור, דבהרהור לא שייך ללמד את בניו, משא"כ בכתיבה עדיף בזה מהרהור, דע"י כתיבה יכול ללמד לאחרים והוא בכלל ושננתם לבניך עיי"ש, ולפי דברי הש"י = השב יעקב = אלו ממילא ליתא לדברי חו"י = חוות יאיר = הנ"ל ולמוד נשבע בכתב מהכותב ד"ת דצריך לברך, ולא דמי כאוכלא לדג, דד"ת לא תלי כלל כדיבור רק דתלי בענין דאפשר לקיים ושננתם לבניך, וממילא גם כתיבה בכלל, משא"כ לענין שבועה דלכא בטא בשפתים כתיב. וכמו כן בנ"ד לענין ס"ע לפ"מ שכתבתי שצריך להוציא בשפתיו, י"ל דכתיבה לא הוי כדיבור.

גם הרא"י הב' שהביא בשו"ת חו"י דכתיבה כדיבור מדמיעט הקרא גבי עדות מפייהם ולא מפי כתבם, משמע דבעלמא כתיבה כדיבור דמי, כבר דחאו בשו"ת שב יעקב דלאו ראי' היא, דאי לא מיעטיה רחמנא מפייהם, הו"א בעדות מהני מפי כתבם משום דעדות רק גילוי מלתא בעלמא הוא, ומה לנו אם נדע ע"י ההגדה או ע"י הכתיבה, לכך צריך קרא לאורויי דגזה"כ הוא דדוקא מפייהם ולא מפ"כ = מפי כתבם =, משא"כ בשאר מילי לעולם קיימא הסברא דכתיבה לאו כד"ד = כדיבור דמי = עכ"ל בעל שו"ת שב יעקב, וכמו כן כתב הט"ז בא"ח סי' הנ"ל להביא ראיה מעדות, דכתיב מפייהם ולא מפ"כ ללמוד מיניה, דכתיבה לכד"ד עיי"ש.

וכיון שכן בנ"ד אם כ' מנין הספירה צריך לחזור ולספור בברכה, ואף לשיטת ר"ת דס"ל דהא דמיעט הקרא גבי עדות מפייהם ולא מפ"כ היינו רק באלמים שאין ראויין להגיד, אבל בעדים שראויים להגיד מותרים לשלח עדותן בכתב לב"ד, דשפיר מקרי מפייהם מ"מ יש לחלק כנ"ל, דדוקא לענין עדות דגילוי מלתא בעלמא הוא מש"ה מהני, אבל מ"מ בעלמא לא הוי כתיבה כדיבור, והדבר ברור כמ"ש בנ"ד שצריך לחזור ולספור בברכה, והוצאתי דברים כהווייתן לפני המסובים ובתוכם הקרואים בראש כבוד מר חמי הגאון מ' יצחק יוסף תאומים ומח' הגאון מ' ישעיה פיק והסכימו.

אך מחו' הגאון מהור"ר ישעיה פיק נ"י, אם שגם הוא הסכים לדעתי בעיקר הדין, הערה /העיר/ הוא היכי דאיתו אחשביה לכתיבה, כגון שכיון לצאת ע"י הכתיבה י"ל דמהני, ול"ד לביטול שהרי ע"י הכתיבה עשה מעשה, ונ"מ למי שא"י לדבר עכ"ד.

ואין נראה בעיני, דלפי דבריו תיקשי מתני' דמס' תרומות חמשה לא יתרומו אלם כו', ואיתא בתוס' מ"מ אמרו אלם לא יתרום מפני שאינו יכול לברך עיי"ש, והובא בתוס' מנחות (דף נ"ה ע"א) ולפי הנ"ל שפיר יכול לברך ע"י הכתיבה ולכוון לצאת בזה, א"ו דלא מהני, והך מתניתין סייעתא לשורש דבריני, דכתיבה לכד"ד = לא כדיבור דמי = ...

## 25 - שו"ת רבי עקיבא איגר מהדורה קמא סימן ל

לכבוד מר דודי ומסרפי, מיודעי ואלופי, הגאון רבי בנימין וואלף נ"י.

ותודות אלף אל אדוני על הדבר אשר עשה לשמוח ביום שמחתי בפומבי והוא אות נאמן על עוזו אהבתו, אם כי לא ידעתי על מה, ותשואות חן לכם ולכבוד חותנו הגאון ולהגאון מהור"ר ישעיה פיק ולהרבנים הגדולים על הברכה אשר הובאת לי מהם ע"י כבוד אדוני דודי עם מכתבו, אקוה לד' כי צדיקי' כאלו אמרו ויקס' ד' את דבריהם, והמברכים יבורכו מאת אלדים חיים בכל טוב באורך ימים וכן אני משיב ברכה בשם מר חמי המופל' הגביר הצדיק נ"י.

ובענין שהעלה אדמו"ר דודי הגאון נ"י בחקירה באם כתב היום כך וכך לעומר אם יצא ידי הספירה בזה או

לא, ותלה הדבר באם כתיבה כדבור דמי או לא, ובתר דבעי הדר פשטה דלא יצא, ויסודו מדברי שו"ת שב יעקב (סי' מ"ט) שהעלה באם כ' הריני נשבע לא הוי שבועה דכתיבה לא כדבור דמי, והביא ראיות לדבריו, לזה דימה א"ד הגאון נ"י גם נידון זה לזה, אם כי איני כדאי ששלח לי, ובפרט להשיב בימים אלו אשר עוד יום יום באים פנים חדשות חכמי ונכבדי העיר וקשה להשמיט מעט ליקח מועד עכ"ז לבל השיב ריקם אשיב ויהי מה.

הנה עיינתי בשו"ת הנ"ל, ונכונים דבריו לענ"ד לדחות ראיות החו"י שס"ל דכתיבה כד"ד = כדבור דמי = אבל בהיפוך הראיות שהביא הוא דכתיבה לכד"ד, לא ראיתי ראיה ברורה בדבריו, זולת מה שהביא מסוגיא דמגילה (דף י"ח) דבעי דוקא קרא ואינו יוצא בכתיבה, ואי משום הא לא אריא לענ"ד להחליט דלאו כד"ד, דהא דמוקמינן במסקנא כגון דמנח מגילה קמיה וקרי בה וכתב וכו' אין ראיה דבעי קריאה, דבפשוטו י"ל אף דכתיבה כד"ד, מ"מ י"ל דשאני התם כיון דבעי שיהא קריאתו דוקא מתוך הכתב ולא בע"פ, א"כ נהי דכתיבה הוי כקריאה מ"מ הא הכתיבה הוי רק כקורא בע"פ, דאף דמתחילה קודם הכתיבה ראה כל פסוק בתוך המגילה וחרחר בו מ"מ בשעה שכתב הוי קורא בע"פ, וכאלו ראה פסוק בתוך המגילה וחרחר בו ואח"כ קרא הפסוק בע"פ, דפשיטא דלא יצא דהוי קורא בע"פ והכי נמי כן בכתיבה.

ומה שהביא עמו ראיה מתחילת דברי הש"ס בס"ד דקאמר ה"ד אי דקמסדר פסוקא פסוקא וכתב לה וכו' ופירש"י קמסדר פסוקא בע"פ כו' והוכיח מזה דאם איתא דכתיבה כד"ד, למ"ל להש"ס לומר דקמסדר פסוקא פסוקא.

נלענ"ד כיון דקיי"ל דכל הברכות צריך לכתחילה להשמיע לאזניו, משום דילפינן מק"ש דכתיב שמע, השמע לאזניך מה שאתה מוצא מפיק, הרי אף דמוציאו מפיו דבוראי הוי דבור מעליא מ"מ בעי דוקא השמעת אוזן ג"כ, א"כ י"ל דנהי דכתיבה כד"ד מ"מ הוי רק כשפתני נעות וקולו לא ישמע, ואף דבאמת קיי"ל דבדיעבד גם בלא השמיע לאזניו יצא כדאיתא בש"ע א"ח (סימן ר"ו) מ"מ כיון דלר' יוסי אינו יוצא אפילו דיעבד א"כ נקט הש"ס מלתא דמהני לכ"ע, וא"כ נדחת ראיתו השב יעקב.

גם ראיתו מתה"ד (סי' ע"ג) בפשוטו יש לחלק בין כתב שנשבע לכותב הריני נשבע.

וראיתו משו"ת מבי"ט ושו"ת מהר"א"ם, אינם בידי לעיין בדבריהם, עכ"פ אף אם יתבאר ליה, י"ל דוקא בשבועה דלבטא בשפתים כתיב, משא"כ בשאר דברים, והראיה מסוגיא דמגילה אשר על זה בנה יסודו אף לשאר דברים, כבר כתבנו לדחותו בטוב טעם.

הראיה הב' שהביא א"ד נ"י דלא יצא ידי חובתו בספירה בלב מדברי הב"י א"ח דלא שייך לתקן ברכה על דברים שבלב, וכיון דבספירה תקנת חז"ל ה' לברך ממילא נשמע דצריך להוציא בשפתיו, עכ"ד, לא הבנתי כל עיקר, דאף דבלב לא מהני מ"מ הכתיבה הוי כמעשה וכמו דיבור ואפשר דמברך עלה, וכמו בכל הברכות דלא יצא בהרהור ומ"מ יצא בכתיבה אם נדון דכתיבה כד"ד...

ומה שפלפל א"ד נ"י דסברת הב"י דאין מברכין על דברי שבלב, לא יתכן למ"ש הר"ן והובא בט"ז (סי' תפ"ט) הלכתא גמירי דביובל חבה אין צריך לספור המנין, ואעפ"כ משמע בתוס' דמברכין על ספירת יובל, הרי אף דא"צ לספור המנין והוי דברים שבלב צריך לברך.

מתוך דבריו של ברבי ניכר דמפרש דמ"ש הר"ן דגמירי דביובל א"צ לספור המנין, היינו דמהני בסופר בהרהור, ולדעתי דעת בן אחרותו תלמידו נראה ברור דכוונת הר"ן דביובל גמירי להו דאין הספירה כלל וכלל מצוה וא"צ כלל לספור השנים כסדרן שהוא כך וכך ליובל לא בדיבור ולא בהרהור, אלא דמצות התורה לעשות יובל בשנת החמישים אבל המנין אינו מן המצוה, וא"כ בלא"ה התוס' ע"כ לא ס"ל כהר"ן, וכמו דדייקי תוספות במנחות שכתבו ואפשר דב"ד סופרים ומברכים וכו', היינו דדעתיהו דמצוה להב"ד לספור מנין השנים, והוה דלא כהר"ן ולא תלי כלל בדברי הב"י...

כנלענ"ד, בן אחרותו תלמידו לימים צעיר מדעת נבער. הק' עקיבא במוהר"מ גינו.

## 26 - ערוך השלחן סימן תפט אות ט'

דעו וזכרו היותר יספור פעם אחרת בלא ברכה ומי שכתב במכתב היום כך וכך לעומר אם לא כיון לצאת נראה דאפילו למאן דס"ל מצות א"צ כוונה דלא יצא כיון שלא עשה המצוה כתקונה הוי כנתכוין שלא לצאת ואפילו כיון לצאת נראה דלא יצא דאפילו אי כתיבה כדיבור דמי והוה כשהכתיבה הוא לנלות על מחשבת לבו ולא במקום שהדיבור הוא המצוה טורי דהוה אכותב ק"ש ותפלה דודאי לא יצא או כותב ביה"ט (ס"ט ס"ז) שכתב ספרא זו וע' בתפ"ה הנרפ"ה):



## 27 - מגן אברהם על שולחן ערוך אורח חיים סימן תפט סעיף א

לספור לעצמו - ואם ירצ' שומע הברכה מהש"ץ וסופר לעצמו דכל הברכות אע"פ שהוא בקי יוצא בש"ץ חוץ מב"ה וק"ש ותפלה (רשב"א בתשו' סי' קכ"ו) עסי' נ"ט ס"ד הרי דס"ל דעכ"פ צריך שיספור בעצמו וכמ"ש בגמ' וספרתם שתהא ספיר' לכל א' וא' כדרך שאמרו גבי לולב ולקחתם שתהא לקיחה לכל א' וא', ובב"י כתוב בשם הרשב"א שיוצא בספירות הש"ץ ע"ש וצ"ע ואפשר כיון דק"ל דשומע הוי כעונה ה"ל כאלו ספר הוא בעצמו

## 28 - שו"ת בית הלוי חלק ג' סימן נב אות ג'

מס' נזיר דף כ"ג. אריי משל לשנים שצלו פסחיהם זה שאכלו לשם מצוה צדיקים ילכו במ חזה שאכלו לשם אכילה גסה ופושעים יכשלו במ א"ל ר"ל רשע קרית ליה נהי דלא עשה מצוה מן המוכרח מצוה מיהא קעביד. כבר מפורסם הקדוש' דמשמע הכא דר"ל ס"ל מצות אין צריכות כונה ובפסחים דף קי"ד: קאמר ר"ל זאת אומרת מצות צריכות כוונה ועיי' בטורי אבן בריה דף כ"ח: (ויהי אלמא קסבר רבא) מה שכתב בזה. והנראה לומר דר"ל ס"ל דמצוה שהיא חובה על גוף האדם שמוטל עליו החיוב לעשותם וכמו בהך דפסחים דהאדם מחויב לאכול מרור בזה אינו יוצא ידי חובתו אלא א"כ מכרין לקיים המצוה המוטלת עליו אבל באכילת קדשים דמצונו גבי לחם הפנים דאמר הגיעני כפול וכבר חקר בזה רבותינו דמוכח מזה דאכילת קדשים א"צ כזית. וכתבתי הסברא בזה בבית הלוי חלק א'

סי' ב' (אח"י) דבשלמא אכילת פסח ומצה דהחייב על האדם שהוא יאכל צריך כזית אבל מצות אכילת קדשים דאינה חיוב על שום אדם שהוא יאכלנו רק המצוה שיהיה הקרבן נאכל משויה גם כשמחלקו להרבה אנשים הרי מ"מ נתאכל הקרבן לא בעינן כזית ובמצוה כזו ס"ל לר"ל דאין צריך כוונה ואפשר דבזה כו"ע מודים דא"צ כוונה. ובזה מיושב הא דביבמות דף ל"ט: איתא מצות תאכל מצוה שמקודם היתה בכלל היתר נאסרה חזרה והותרה יכול תחזור להחירה הראשון ת"ל מצות תאכל ומפרשין שם רצה אוכלה מצוה רצה אוכלה חלוט. והקשה שם הקהלת יעקב אמאי לא מפרש רצה אוכלה לשם מצוה רצה אוכלה לשם סעודה יעו"ש. ולפי"ז נוחא דמצות אכילת קדשים כו"ע מודים דא"צ כוונה דמ"מ נתאכלה. וא"כ גבי קרבן פסח אע"ג דהוא חיוב על גוף האדם לאכול בו וצריך כזית דוקא מ"מ הרי גם פסח לא יצא מכלל כל הקדשים ויש בו מצוה של אכילת קדשים דנפקא מקרא דואכלו אותם אשר כופר במ נמצא דבפסח יש שני מצות באכילתה וכשאוכלו שלא בכונה נהי דלא יצא בו מצות אכילת פסח למ"ד דצריך כוונה מ"מ קיים מצוה של אכילת קדשים וקאמר ר"ל דלא שייך לומר על אכילה זו ופושעים יכשלו במ כיון דעכ"פ עשה באכילה זו מצוה ורק שחסר לו עוד מצוה השני' וזהו במה שלא אכל עוד כזית בכונה וא"כ הא לא נכשל באכילתו רק במה שלא אכל, והוא ת"י נכון.

## 29 - תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף כו עמוד ב

ועובד כוכבים לא ימול ישראל, מפני שחשודין על שפיכות דמים, דברי רבי מאיר; וחכמים אומרים: עובד כוכבים מל את ישראל בזמן שאחרים עומדין על גבו, אבל בינו לבינו לא. ורבי מאיר אומר: אפילו אחרים עומדים על גבו נמו לא, דזימנין דמצלי ליה סכינא ומשוי ליה כרות שפכה. וסבר ר"מ: עובד כוכבים לא? ורמינהו: עיר שאין בה רופא ישראל ויש בה רופא כותי ורופא עובד כוכבים, ימול עובד כוכבים ואל ימול כותי, דברי ר"מ; רבי יהודה אומר: ימול כותי ואל ימול עובד כוכבים! איפוך, ר"מ אומר: ימול כותי ולא עובד כוכבים, ר' יהודה אומר: עובד כוכבים ולא כותי. וסבר ר' יהודה: עובד כוכבים שפיר דמי והתניא, ר' יהודה אומר: מנין למילה בעובד כוכבים שהיא פסולה? שנא: (בראשית טז יז) ואתה את בריתי תשמור! ...

מכתבו מן אסרו חג העצרת הגיעני בשבוע זה. והנה מ"ש מעלתו להזהיר את הנשים להתנהג כדברי הגאון הקדוש בעל של"ה שבימי ספירת הנקיים תמנה בכל יום ותאמר היום יום אחד כיון דכתיב וספרה לה עיין בס' של"ה ד' ק"א ע"א: אומר אני הגאון הקדוש הזה לרוב קדושת חסידותו נתקיים בו אוהב מצות לא ישבע מצות ורצה למען צדקו להגדיל תורה ולהרבות במצות. אבל אצלי אחר מ"כ של הגאון אין דבריו מתקבלים ואם המקרא הזה מצוה הוא למה לא מטא הרמב"ם והרמב"ן ובה"ג וכל מוני המצות למצות עשה ואיתוספו לתר"ג מצות שתי מצות מצוה בזה לספור שהרי גם בזה כתיב וספר לו שבעת ימים ומצוה בזה וספרה לה ואפילו אם נימא דזב וזבה כחדא נינהו איתוסף עכ"פ מצוה אחת. אלא ודאי שאין זו מצוה רק הכתוב אומר שתשגיח שיהיו שבעה ימים הללו נקיים שלא תסתור ואין זה דומה למה דכתיב בעומר וספרתם לכם ממחרת השבת וגו' שמיותר לגמרי דהוה ליה למכתב וביום החמישים מיום הביאתכם את עומר התנופה ממושבותיכם תביאו וגו' ולמה כתב וספרתם א"ו שמצוה לספור וכן וספרת לך שבע שבתות דיובל ג"כ מיותר דהוה ליה למכתב וכאשר יעברו שבע שבתות שנים יהיו לך ימי שבע וגו' ולמה כתב וספרת א"ו שמצוה לספור אבל בזה וזבה אי כתיב בזה וכי יטהר מזובו ישב שבעת ימים לטהרתו הו"א שאין צריכין להיות נקיים ולכן כתיב וספרת שצריך שישגיח עליהם שיהיו נקיים וכן בזבה. וזה כוונת התוספות בכתובות ע"ב ע"א בסוף ד"ה וספרה לה שכתבו דאין מברכין אלא ביובל כו' שלעולם יוכל למנות כסדר וכן עומר אבל זבה שאם תראה תסתור אין לה למנות. +ההג"ה מבין המחבר: אני רגיל לפרש דברי התוספות שאם תראה תסתור ויהיה הברכה לבטלה. +/הגהות ויאמר שלום/ נ"ב התוס' בעצמם הן בדעת זקנים הן בהדר זקנים בפרשת בחר כ"ח ח' כתבו כן, וכ"כ רבנו בחאי בפר' מצורע פ' וספרה לה ט"ו כ"ח, ועי' מה שכתבתי בהגהות אשירה לד' בחי שם. אחרת המעתיק והמסדר. ++/הגהות עין חנוך/ נ"ב, וכן מבואר להדיא בחזקוני פרשת מצורע, וז"ל שמא תראה ותסתור והוא ברכה לבטלה עכ"ל. +ובזה יש לישב מה שמביא המג"א בשם המרדכי בריש סימן תרמ"א טעם שאין מברכין בשעת עשיית שופר ומגילה הואיל ועושין אותן לכמה שנים ע"ש. ואכתי קשה למה אין מברכין בשעת עשיית מצת מצוה אלא י"ל דשמא תחמץ העיסה ויהיה ברכה לבטלה. ומטעם זה נ"ל ג"כ דלא תקנו ברכה לשמירת המצות אף שהיא מצות עשה ושמרתם את המצות ובפרט לירושלמי שהיא מצוה משעת קצירה עיין בטור א"ח סימן תנ"ג ולמה לא מברכין אשר קב"ו על שמירת מצות אלא דלא שייך ברכה דשמא תחמץ כמ"ש בזיבה שמא תראה ותסתור: ++/הגהות ויאמר שלום/ נ"ב כן מפורש בחזקוני פ' אמור כ"ג ט"ז. אהגה זו מחתנו הרה"ג ר' יואל שליט"א. +כוונת דיובל ועומר שתמיד הזמן נמשך כסדר לא צריך קרא למכתב וספרת שהרי אין צריך בזה השגחה כלל א"ו מצוה היא אבל בזבה שאם תראה תסתור ואין הזמן עובר ממילא וצריך השגחה על זה ואם כן אין כוונת הפסוק בוספרה לה על הספירה אלא על ההשגחה שיהיו נקיים ולא למצוה לכך אין לה למנות. +/הגהות רב"פ/ נ"ב יעוין בדברי כנה"ג הנדפס אצל ש"ע יו"ד ס"ס קצ"ה מ"ש בזה בשם הרדב"ז ומרדכי. +זהו הנלע"ד לדחות עיקר דברי השל"ה. אבל לדין אפילו אם יחבנא ליה להגאון השל"ה סברתו שפסוק זה וספרה לה למצוה הוא אכתי אין לדבריו קיום בנשי דידן דהרי זה פשוט אף אם נימא שהיא מצוה מ"מ מצוה זו שייכא להטבילה דאטו אם לא תטבול כלל ואין רצונה לטבול מי יש מצוה בספירה הזו אתמהא וא"כ מצוה זו היא כדכתיב שתהיה סמוך לטבילה וזמן הטבילה הוא ביום השביעי וכיון דנשי דידן אסורות לטבול ביום השביעי אינן מקיימות מצוה זו כלל. ועוד דאי וספרה מצוה היא א"כ אף לרבנן דפליגי על ר"ע ולא בעי ספורים לפנינו היינו דלא מעכב אבל עכ"פ מי פליגי חכמים אקרא דכתיב וספרה לה ובעינן עכ"פ למצוה שתספור והא ודאי שאם תטבול שוב אי אפשר לקיים מצות הספירה כיון שכבר טבלה וא"כ איך מקשה במסכת נדה דף ל' ע"א שבעת קמא דאתא קמן ליטבלה כו'. והרי כל טבילות הללו הם רק מצות טבילה בזמנה מצוה ואם עי"ז נעקר מצות וספרה לה א"כ מאי אולמא דהאך מצוה מהאך מצוה א"ו שאין כאן מצות ספירה כלל ואפילו לר"ע דבעי ספורים לפנינו לאו ספירה בפה רק שנדע בודאי שהם נקיים. ועוד שאם היה זה מצוה א"כ מנ"ל דלא מעכבא הטהרה ואין סברי רבנן דלא בעינן ספורים לפנינו. והיה זה שלום. דברי הד"ש: +/הגהות שכר טוב/ נ"ב עיין פתחי תשובה ס' קצ"ו ס"ק ד' שהביא גם ממחר"ם בר ברוך ס' רנ"ב ומחרדב"ז ח"א ס' כ"ז שאין צריכה להוציא המספר בשפתים. ועי' רבנו בחאי פ' מצורע ט"ו כ"ח ד"ה וספרה ומה שצינתי שם בהגהות אשירה לד' בחי הנדפסים כעת בירושלם עיה"ה /עיה"ק/ תובב"א. +